

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 23.5.2018.
COM(2018) 414 final

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o Nacionalnom programu reformi Litve za 2018.

i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Litve za 2018.

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o Nacionalnom programu reformi Litve za 2018.

i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Litve za 2018.

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 121. stavak 2. i članak 148. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1466/97 od 7. srpnja 1997. o jačanju nadzora stanja proračuna i nadzora i koordinacije ekonomskih politika¹, a posebno njezin članak 5. stavak 2.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije²,

uzimajući u obzir rezolucije Europskog parlamenta³,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za socijalnu zaštitu,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

- (1) Komisija je 22. studenoga 2017. donijela Godišnji pregled rasta, čime je označen početak Europskog semestra za koordinaciju ekonomskih politika za 2018. Posebna je pozornost posvećena europskom stupu socijalnih prava, koji su Europski parlament, Vijeće i Komisija proglasili 17. studenoga 2017. Prioritete Godišnjeg pregleda rasta potvrdilo je Europsko vijeće 22. ožujka 2018. Komisija je 22. studenoga 2017. na temelju Uredbe (EU) br. 1176/2011 donijela Izvješće o mehanizmu upozoravanja, u kojemu se Litva navodi kao jedna od država članica za koju nije potrebno provesti detaljno preispitivanje. Istog je dana Komisija donijela i Preporuku za preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja, koju je Europsko vijeće potvrdilo 22. ožujka 2018. Vijeće je 14. svibnja 2018. donijelo Preporuku o ekonomskoj politici europodručja („Preporuka za europodručje”).
- (2) Kao država članica čija je valuta euro te s obzirom na blisku međusobnu povezanost ekonomija u ekonomskoj i monetarnoj uniji, Litva bi trebala osigurati punu i pravodobnu provedbu Preporuke o ekonomskoj politici europodručja, koja je navedena u preporukama u nastavku, a posebno u preporuci 1.

¹ SL L 209, 2.8.1997., str. 1.

² COM(2018) 414 final.

³ P8_TA(2018)0077 i P8_TA(2018)0078.

- (3) Izvješće za Litvu⁴ za 2018. objavljeno je 7. ožujka 2018. U izvješću je ocijenjen napredak Litve u smislu preporuka za Litvu koje je Vijeće donijelo 11. srpnja 2017., mjera poduzetih nakon preporuka donesenih prethodnih godina te napredak Litve u ostvarenju njezinih nacionalnih ciljeva strategije Europa 2020.
- (4) Litva je 26. travnja 2018. dostavila svoj Nacionalni program reformi za 2018., a 30. travnja svoj Program stabilnosti za 2018. Uzimajući u obzir njihovu povezanost, oba su programa ocijenjena istodobno.
- (5) Kad je riječ o programima država članica u okviru europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014.–2020., u obzir su uzete relevantne preporuke po državama članicama. Kako je propisano člankom 23. Uredbe (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća⁵, ako je potrebno poduprijeti provedbu relevantnih preporuka Vijeća, Komisija od države članice može zatražiti da preispita i izmijeni svoje sporazume o partnerstvu i relevantne programe. Komisija je primjenu te odredbe detaljno objasnila u smjernicama o primjeni mjera kojima se učinkovitost europskih strukturnih i investicijskih fondova povezuje s dobrim ekonomskim upravljanjem⁶.
- (6) Litva je trenutačno obuhvaćena preventivnim dijelom Pakta o stabilnosti i rastu. Vlada u svojem Programu stabilnosti za 2018. planira da će ukupni suficit od 2018. do 2020. i dalje iznositi 0,6 % BDP-a, a zatim predviđa njegovo smanjenje na 0,3 % BDP-a u 2012. Tijekom programskog razdoblja planira se ispunjavanje srednjoročnog proračunskog cilja, odnosno strukturnog deficita od 1 % BDP-a. Litvi je 2016. i 2017. dopušteno i privremeno odstupanje povezano s provedbom sustavne mirovinske reforme i strukturnih reformi. Ta odstupanja prenose se na razdoblje od tri godine. Prema Programu stabilnosti za 2018. očekuje se smanjenje udjela duga opće države u BDP-u sa 39,7 % BDP-a u 2017. na 35,3 % BDP-a u 2021. Makroekonomski scenarij na kojem se temelje te proračunske projekcije vjerodostojan je. Istodobno nisu dovoljno precizirane mjere potrebne za ostvarenje planiranog ciljnog suficita od 2019. nadalje.
- (7) Vijeće je 11. srpnja 2017. preporučilo Litvi da 2018. ostane u skladu sa svojim srednjoročnim proračunskim ciljem, uzimajući u obzir mogućnost odstupanja koja se odnosi na provedbu sustavne mirovinske reforme i strukturnih reformi, za što je odobreno privremeno odstupanje. To je u skladu s maksimalnom stopom nominalnog rasta neto primarnih državnih rashoda⁷ od 6,4 % u 2018., što odgovara dopuštenom smanjenju strukturnog salda od 0,6 % BDP-a. Na temelju proljetne prognoze Komisije 2018. predviđeno je da će strukturni deficit Litve iznositi 0,7 % BDP-a u 2018. i 0,6 % BDP-a u 2019. Stoga se predviđa da će strukturni saldo i dalje biti iznad

⁴ SWD(2018) 213 final.

⁵ Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 (SL L 347, 20.12.2013., str. 320.).

⁶ COM(2014) 494 final.

⁷ Neto primarni državni rashodi sastoje se od ukupnih državnih rashoda bez rashoda za kamate, rashoda za programe Unije koji su u cijelosti usklađeni s prihodima iz fondova Unije i nediskrecijskih promjena u rashodima za naknade za nezaposlenost. Nacionalno financirane bruto investicije u fiksni kapital izglađuju se za četverogodišnje razdoblje. Uračunane su diskrecijske mjere na prihodovnoj strani ili povećanja prihoda propisana zakonom, dok se jednokratne mjere na prihodovnoj i rashodovnoj strani poništavaju.

srednjoročnog proračunskog cilja u obje godine. Općenito, Vijeće smatra da se predviđa da će Litva 2018. i 2019. poštovati odredbe Pakta o stabilnosti i rastu.

- (8) Prihodi od poreza za zaštitu okoliša i periodičnog poreza na nekretnine i dalje su ispod prosjeka EU-a. Litva je pokrenula reformu svojeg sustava poreza na nekretnine, kojom se u sustav uvodi element progresivnosti, i ukinula oslobođenja od trošarina na ugljen i koks za grijanje. Međutim, ima još prostora za proširenje porezne osnovice na izvore koji manje narušavaju rast. Iako je Litva posljednjih godina ostvarila napredak u ubiranju poreza, njezin jaz PDV-a i dalje je među najvišima u EU-u. Litva poduzima daljnje mjere za suzbijanje utaje poreza i bolju poreznu disciplinu, a prvi rezultati nedavno provedenih mjera pozitivni su. Daljnjim povećanjem porezne discipline povećali bi se proračunski prihodi i pravednost poreznog sustava.
- (9) Očekuje se da će udio javnih rashoda za mirovine u BDP-u nakon uvođenja novog mehanizma indeksacije mirovina u 2018., kojim se mirovine povezuju s rastom rashoda za plaće, ostati nepromijenjen do 2040. Time bi se zajamčila fiskalna održivost litavskog mirovinskog sustava. Međutim, to je uglavnom uzrokovano smanjenjem ukupnog omjera mirovina i plaća jer se zbog sve bržeg smanjenja radno sposobnog stanovništva predviđa da će se ukupni iznos rashoda za plaće povećavati sporije od plaća. Ta činjenica izaziva zabrinutost kada je riječ o primjernosti mirovina, koja je već među najnižima u EU-u, a nejasno je i kako će ta se ta reforma provoditi u praksi s obzirom na to da je vlada u slučaju pada stope zamjene zakonski obvezna predložiti mjere. Ako stopa zamjene ostane nepromijenjena, ukupni udio rashoda za mirovine u BDP-u do kraja 2040-ih povećat će se za gotovo 45 %, što će dodatno opteretiti javne financije. Zato je bitno razjasniti pravne nejasnoće u području zakonodavstva o mirovinama, osigurati dugoročnu fiskalnu održivost mirovinskog sustava i istodobno ga učiniti primjerenijim.
- (10) Zbog snažnog gospodarskog rasta, negativnih demografskih kretanja i iseljavanja tržište rada sve je zahtjevnije i već sada bilježi se nedostatak vještina. Za rješenje te situacije potreban je sustav obrazovanja i osposobljavanja koji svima osigurava odgovarajuće vještine. Iako su reforme pokrenute prošle godine korak u pravom smjeru, važno je da ih Litva i provede kako bi poboljšala rezultate svojeg sustava obrazovanja i osposobljavanja. Zahvaljujući pravilima o financiranju i akreditaciji u području tercijarnog obrazovanja u Litvi raste broja osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem, ali ona istodobno izazivaju zabrinutost kada je riječ o njegovoj kvaliteti, rascjepkanosti i relevantnosti za tržište rada. Konsolidacijom sveučilišta, koja je u tijeku, trebalo bi se pridonijeti rješavanju postojećih problema ako se na nju nadovežu promjene pravila o financiranju i akreditaciji. Osim toga, stalni demografski pritisci utjecali su na učinkovitost obrazovnog sustava i potrebno je što prije osigurati ravnopravan pristup kvalitetnom i uključivom obrazovanju. Za poboljšanje ispodprosječnih rezultata litavskih učenika u osnovnim vještinama potrebne su reforme početnog osposobljavanja nastavnika, njihova razvoja karijere i radnih uvjeta, a na njih se trebaju nadovezati druge reforme usmjerene na kvalitetu.
- (11) Niska razina sudjelovanja odraslih u obrazovanju u Litvi upućuje na to da obrazovanje odraslih i dalje nije dovoljno razvijeno, što znači da gospodarstvu nisu na raspolaganju prednosti unapređivanja vještina, inovacija i bolje integracije skupina u nepovoljnom položaju na tržište rada (primjerice starije, nezaposlene ili neaktivne odrasle osobe). Unatoč ulaganju u infrastrukturu sadržaj kurikuluma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja često je zastario, a usklađivanje s potrebama lokalnih i regionalnih tržišta rada moglo bi se unaprijediti. Učenje kroz rad još je u početnoj fazi i moglo bi se proširiti. Mjere aktivne politike tržišta rada sadržavaju širu ponudu osposobljavanja,

no ta se ponuda može dodatno poboljšati. Nedavnim reformama i mjerama u tom području zasad nisu postignuti veći rezultati. U širem kontekstu važno je jačanje kapaciteta socijalnih partnera radi poticanja njihova angažmana.

- (12) I dalje postoje problemi povezani s ishodima zdravstvene zaštite, što ima negativan učinak na produktivnost, konkurentnost gospodarstva i kvalitetu života. Pružanje usluga zdravstvene skrbi i dalje je previše ograničeno na bolnice, što znači da još ima prostora za daljnje jačanje primarne skrbi. Za učinkovitiju zdravstvenu skrb ključna je dodatna racionalizacija sredstava zajedno s mjerama poboljšanja kvalitete bolničke i primarne skrbi. Politikama sprečavanja bolesti i promicanja zdravlja trebalo bi učinkovitije i brže suzbijati rizična ponašanja. Međutim, opseg takvih politika i dalje je malen, međusektorska je suradnja slaba, a odgovornost za rezultate na općinskoj razini nije dovoljno izražena. Snažno oslanjanje na izravna plaćanja, niska razina izdataka za zdravstvo i neučinkovita raspodjela sredstava ograničavaju učinkovitost sustava zdravstvene skrbi.
- (13) Velik udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti i velika dohodovna nejednakost i dalje su glavni izazovi s kojima se suočava Litva i koji su prepreka njezinom gospodarskom rastu. Osim toga, ti problemi ugrožavaju socijalnu koheziju i mogli bi potaknuti iseljavanje. Unatoč kontinuiranom gospodarskom rastu starije osobe, osobe s invaliditetom, djeca, jednoroditeljska kućanstva i nezaposlene osobe suočavaju se s najvećim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti. Korektivna uloga litavskog poreznog sustava i sustava naknada među najnižima je u EU-u. Iako je poduzela neke važne početne korake za borbu protiv siromaštva i dohodovne nejednakosti, Litva je još daleko od prosjeka EU-a u tim područjima. Relativno visok porezni klin na rad za osobe s niskim dohotkom može umanjiti njihovu želju za radom i povećati rizik od siromaštva i nejednakosti. Siromaštvo i neravnopravnost mogli bi se ublažiti poticanjem sudjelovanja na tržištu rada, osobito među osobama iz ranjivih skupina i osobama s niskim dohotkom, i povećanjem korektivne uloge poreznog sustava i sustava naknada te boljim ubiranjem poreza. Takvim mjerama mogla bi se povećati i socijalna pravednost.
- (14) Nakon razdoblja slabog rasta od 2012. produktivnost se 2017. snažno povećala, čime je ublažen pritisak na troškovnu konkurentnost. Međutim, za to poboljšanje u velikoj je mjeri zaslužan privatni sektor. Postignut je samo ograničen napredak u poboljšanju učinkovitosti javnih ulaganja. Konkretno, učinkovitost javnih rashoda za istraživanje i razvoj i suradnju poslovnog i znanstvenog sektora i dalje je slaba. Nadalje, javna ulaganja u istraživanje i razvoj 2016. znatno su se smanjila. Rascjepkana koordinacija i upravljanje u području politike istraživanja i inovacija uzrokuju neučinkovitost i sprečavaju poduzeća da u potpunosti iskoriste prednosti različitih programa potpore. Daljnji napredak tekuće reforme organizacije i financiranja javnog sektora istraživanja trebao bi pridonijeti boljoj upotrebi dostupnih resursa.
- (15) Donošenjem zakonodavstva o lobiranju i zaštiti zviždača u javnom i privatnom sektoru Litva je ojačala okvir za sprečavanje korupcije. Međutim, provedba zakonodavstva i dalje je izazov. Usprkos pohvalnim rezultatima vladina programa „čistih ruku”, korupcija u sektoru zdravstvene skrbi i dalje izaziva zabrinutost.
- (16) Komisija je u okviru Europskog semestra 2018. provela sveobuhvatnu analizu ekonomske politike Litve i objavila je u Izvješću za Litvu za 2018. Ocijenila je i Program stabilnosti za 2018. i Nacionalni program reformi za 2018. te mjere poduzete nakon preporuka upućenih Litvi prethodnih godina. Komisija je u obzir uzela ne samo njihovu važnost za održivu fiskalnu i socioekonomsku politiku u Litvi nego i njihovu

usklađenost s pravilima i smjernicama Unije jer je potrebno unaprijediti opće ekonomsko upravljanje u Uniji na način da se na razini Unije pridonosi budućim nacionalnim odlukama.

- (17) Uzimajući u obzir tu ocjenu, Vijeće je preispitalo Program stabilnosti za 2018. i prema njegovu mišljenju očekuje se da će Litva poštovati odredbe Pakta o stabilnosti i rastu.

PREPORUČUJE da Litva u 2018. i 2019. poduzme djelovanja kojima je cilj:

1. Poboljšati poreznu disciplinu i proširiti poreznu osnovicu na izvore koji manje narušavaju rast. Osigurati dugoročnu održivost mirovinskog sustava i povećati primjerenost mirovina.
2. Poboljšati kvalitetu, učinkovitosti i relevantnost obrazovanja i osposobljavanja za tržište rada, uključujući obrazovanje odraslih. Poboljšati rezultate sustava zdravstvene skrbi daljnjim prelaskom s bolničke na izvanbolničku skrb, jačanjem mjera sprečavanja bolesti, uključujući na lokalnoj razini, te povećanjem kvalitete i pristupačnosti skrbi. Poboljšati strukturu poreznog sustava i sustava naknada radi smanjenja siromaštva i dohodovne nejednakosti.
3. Poticati rast produktivnosti tako što će se poboljšati učinkovitosti javnih ulaganja, osigurati učinkovitost državne koordinacije politike istraživanja i inovacija i ukloniti nedostaci i neučinkovitosti u javnim mjerama za potporu suradnje znanosti i industrije.

Sastavljeno u Bruxellesu

*Za Vijeće
Predsjednik*